

בבית המשפט העליון

רע"א 8557/10

בפני: כבוד השופט י' דנציגר

המבקשת: ש.י. מובילי מרחבים בע"מ

נ ג ד

המשיבות: 1. משואות יצחק מושב שיתופי להתיישבות של הפועל המזרחי בע"מ
2. מרכז מזון משואות יצחק אגש"ח בע"מ

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו בה"פ 12973-05-10 מיום 8.8.2010 שניתנה על ידי כב' סגן הנשיאה י' זפט

בשם המבקשת: עו"ד ע' נוי-פרי

בשם המשיבות: עו"ד ל' אפל; עו"ד ג' כהן

פסק-דין

השופט י' דנציגר:

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו (סגן הנשיאה י' זפט) בה"פ 12973-05-10 מיום 8.8.2010 לפיה חויבה המבקשת בתשלום הוצאות המשיבות ושכר טרחת עורכי דינן בסך של 20 אלף ש"ח.

העובדות הצריכות לעניין

1. המבקשת הגישה בקשה למינוי בורר לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו. בד בבד הגישה המבקשת בקשה למתן סעדים זמניים. ביום 9.5.2010 הורה בית המשפט על הגשת תגובת המשיבות לבקשה למינוי בורר תוך 10 ימים.

2. ביום 3.6.2010 דחה בית המשפט המחוזי את הבקשות. הבקשה למינוי בורר נדחתה מן הטעם כי לא התמלאו הוראותיו של סעיף 8(ב) לחוק הבוררות, התשכ"ח-

1968 (להלן: חוק הבוררות), שכן המבקשת לא פנתה למשיבות בהצעה למינוי בורר קודם לפנייתה לבית המשפט. הבקשה למתן סעדים זמניים נדחתה בשל השיהוי בהגשתה, בהעדר ביסוס משפטי לצווים שהתבקשו בחוזה בין הצדדים ומאחר שהסעדים שהתבקשו אינם תומכים בתביעה שהוגשה. בשתי ההחלטות ציין בית המשפט המחוזי כי המשיבות לא הגישו תגובתן ובשתיהן לא הייתה התייחסות לנושא החיוב בהוצאות המשפט ובשכר טרחה.

3. ביום 9.6.2010 הגישו המשיבות בקשה לפסיקת הוצאות ושכר טרחת עורכי דין בה טענו כי ביום 2.6.2010, עוד קודם למתן החלטות בית המשפט המחוזי הנזכרות לעיל, הגישו הן את תגובתן לבקשה למתן סעדים זמניים ובה היה גם מענה ראשוני לבקשת המבקשת למינוי בורר. במסגרת הבקשה נטען כי המשיבות למדו על החלטת בית המשפט המחוזי בה הן התבקשו להגיש תגובתן לבקשות רק ביום 1.6.2010, במסגרת שיחה שהתנהלה בין באי כוח הצדדים ומכאן האיחור בהגשת התגובה. עוד נטען כי במהלך השיחה האמורה נעשה ניסיון לייתר את ההליך ובפרט את הדיון בבקשה למתן סעדים זמניים. על יסוד האמור נטען כי נוכח העובדה שהמבקשת לא נענתה לפנייה שנועדה לייתר את ההליך ומאחר שהוגשה תגובה כפי שהורה בית המשפט המחוזי קודם למתן ההחלטה, יש מקום לחייב את המבקשת בהוצאות משפט ובשכר טרחת עורכי דין. לבקשה לא צורף תצהיר ונטען כי עובדותיה נתמכו בתצהיר שתמך בתגובה שהוגשה לבית המשפט המחוזי ביום 2.6.2010.

4. בתגובתה לבקשה טענה המבקשת כי אין ממש בטענות המשיבות לפיהן הן לא ידעו על החלטת בית המשפט בה נקבע המועד להגשת תגובתן. המבקשת צירפה "אישור מסירה" של הבקשות מיום 16.5.2010 וכן תצהיר של בעליה בו הוא מצהיר כי הוא מסר את ההחלטה ביום 16.5.2010 למשיבות באופן אישי. עוד נטען כי היה על המשיבות להגיש ערעור ככל שחפצו בפסיקת הוצאות לטובתן וכי ממילא אין מקום לפסוק הוצאות כאמור בשים לב להתנהלות המשיבות, אשר על פי הטענה, ממאנות למלא אחר תניית הבוררות בהסכם בין הצדדים.

5. כאמור, ביום 8.8.2010 קיבל בית המשפט המחוזי את הבקשה לפסיקת הוצאות ושכר טרחת עורכי דין, וחייב את המבקשת בתשלום סך של 20 אלף ש"ח למשיבות (להלן: ההחלטה המתקנת). ההחלטה הייתה קצרה והתמצתה במשפט הבא:

"לאחר עיון בבקשה ובתשובה אני נעתר לבקשה ומחייב את המשיבה (המבקשת - י.ד.) לשלם למבקשת

(המשיבות - י.ד.) הוצאות הבקשה ושכ"ט עו"ד בסכום של עשרים אלף ש"ח."

מכאן בקשת רשות הערעור שלפני.

טענות המבקשת

6. המבקשת טוענת כי ההחלטה ניתנה בניגוד להוראות סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט) מאחר שהיא ניתנה לאחר שחלפו 21 יום ממועד מתן ההחלטות הדוחות את הבקשה למינוי בורר ואת הבקשה למתן סעדים זמניים ומאחר שהיא אינה מנומקת.

7. לגופה של החלטה טוענת המבקשת כי שיעור ההוצאות שנפסק אינו משקף את הוצאותיהן הריאליות של המשיבות אלא משקף הוא שיקולים של הרתעה וענישה שלא היה מקום לשקול אותם; כי שיעור ההוצאות מופרז בהתחשב במהות התביעה והסעד שהתבקש והיקף העבודה שנדרש מצד המשיבות לשם הגשת התגובה; וכי לא ניתן לשיעור ההוצאות שנפסק כל תימוכין בדמות של שומת הוצאות או שכר טרחה ריאליים מצד המשיבות. בנוסף, טוענת המבקשת כי בשיעור ההוצאות שנפסק לא ניתן ביטוי למחדלן של המשיבות להגיש את תגובתן במועד עליו הורה בית המשפט המחוזי, בשים לב לטענותיה כי ההחלטה הומצאה למשיבות מבעוד מועד. לבסוף נטען כי בית המשפט המחוזי לא נתן משקל לטענותיה בדבר מצבה הכלכלי, אשר נתמכו בתצהיר מטעמה וכי בית המשפט המחוזי טעה כשנדרש לבקשה לפסיקת הוצאות בהעדר תצהיר לתמיכה בטענות העובדתיות שנטענו בה.

8. בהתאם להחלטתי מיום 13.1.2011 הוסיפה המבקשת התייחסות להוראת סעיף 81(8) לצו בתי המשפט (סוגי החלטות שלא תינתן בהן רשות ערעור), התשס"ט-2009 (להלן: הצו). בהתייחסותה טענה המבקשת כי הוראת הצו אינה חלה על בקשת רשות הערעור שהגישה ולו מן הטעם כי לא נתונה לה כל אפשרות אחרת לערער על ההחלטה לחייבה בהוצאות. כן נטען כי החלת סעיף 81(8) לצו על בקשות מן הסוג שהגישה תשלול הלכה למעשה את אפשרות הפנייה לערכאות.

תגובת המשיבות

9. המשיבות טוענות כי מקרה זה אינו נמנה על אותם המקרים החריגים בהם תתערב ערכאת הערעור בשיעור הוצאות שפסקה הערכאה הדיונית. לעניין זה נטען כי ההליכים בהם נקטה המבקשת היו משוללי יסוד וחסרי סיכוי וכי היה מקום לחייב את

המבקשת בהוצאות המשיכות, שכן היא דחתה את פנייתן המוקדמת שנועדה לייתר את הגשת תגובתן לבית המשפט. עוד נטען לעניין זה כי החלטת בית המשפט המחוזי נשענה על אותם הנימוקים שהובאו בתגובתן שהוגשה ביום 2.6.2010.

בנוסף, טוענות המשיכות כי ההחלטה עולה בקנה אחד עם הוראות סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט, שכן הבקשה לפסיקת הוצאות הוגשה תוך פחות משלושה ימים לאחר מתן ההחלטות הדוחות את הבקשה למינוי בורר ואת הבקשה למתן סעדים זמניים. כן טוענות המשיכות כי אין ליתן רשות ערעור וזאת נוכח הוראת סעיף 1(8) לצו, ומאחר שההחלטה נבלעת בהחלטות המוקדמות של בית המשפט המחוזי אשר דחו את בקשות המבקשת.

לבסוף, טוענות המשיכות כי עד היום לא שילמה המבקשת את ההוצאות בהן חויבה על פי החלטת בית המשפט המחוזי ועל פי החלטת רשמת בית משפט זה, השופטת ד' כהן-לקח, בהחלטתה מיום 1.11.2010.

דיון והכרעה

10. לאחר עיון בבקשה ובתגובה לה, כמו גם בהודעה שהוגשה בהתאם להחלטתי מיום 13.1.2011, החלטתי לדון בבקשה כאילו ניתנה רשות ערעור והוגש ערעור על פי הרשות שניתנה. יש לקבל את הערעור ולבטל את החלטתו של בית המשפט המחוזי.

11. תחילה יצויין כי הוראות הצו אמנם חלות על החלטות הניתנות במסגרת הליכים לפי חוק הבוררות אך הן אינן חלות על ההחלטה המתקנת, שכן זו נבלעת בהחלטה אשר דחתה את הבקשה למינוי בורר וסיימה את ההליך. אבהיר בקצרה את עמדתי.

12. בצו נמנים סוגי החלטות שונים שלגביהן לא תינתן רשות ערעור (סעיף 1 לצו). בין אלה נמנות החלטות מן הסוג הבא:

”החלטה בעניין הטלת הוצאות משפט ושכר טרחת עורך
דין ושיעורם, למעט אם ניתנה לאחר מתן פסק הדין
ואינה נבלעת בו;” (סעיף 1(8) לצו).

לצד הוראת סעיף 1 לצו, נקבע בסעיף 2 לצו כי אין באי מתן האפשרות ליתן רשות ערעור ביחס לאותם סוגי החלטות כדי לגרוע מזכותו של בעל דין לערער על ההחלטות מן הסוגים המפורטים בסעיף 1 לצו במסגרת ערעור על פסק הדין. הצו

שולל, איפוא, את האפשרות ליתן רשות ערעור על החלטות שונות מחד גיסא, ומותר את האפשרות לערער על החלטות אלה במסגרת הערעור על פסק הדין המסיים את ההליך מאידך גיסא.

13. כאמור, בכללן של ההחלטות שלא תינתן לגביהן רשות ערעור נמנות החלטות הנוגעות לתשלום הוצאות ולשכר טרחת עורכי דין שניתנו עד למתן פסק הדין. הדין שונה באשר להחלטות בעניין הוצאות ושכר טרחה שניתנו לאחר מתן פסק הדין.

כאשר מדובר בהחלטה שעניינה הוצאות משפט ושכר טרחת עורכי דין שניתנה לאחר מתן פסק הדין ואינה נבלעת בו - החלטה זו מוחרגת מתחולת הצו כאמור בסיפא של סעיף 1(8) לצו. החרגה זו עולה בקנה אחד עם תכלית הצו, שכן קביעה כי לא תינתן רשות ערעור על החלטות מסוג זה, אשר השגה עליהם מותנית על פי רוב במתן רשות, הייתה מביאה לשלילת זכותו המהותית של בעל דין להשיג על החלטה זו. שלילת זכות זו לא הייתה עולה בקנה אחד עם תכלית הצו - צמצום העומס על המערכת המשפטית וייעול ההליך המשפטי תוך שמירה על זכותו המהותית של בעל הדין להשיג על החלטות שניתנו בעניינו (לתכלית זו ראו למשל: רע"א 10343/09 ארץ נ' וויטמן (לא פורסם, 14.10.2010), בפסקה 3).

כאשר מדובר בהחלטה שעניינה הוצאות משפט ושכר טרחת עורכי דין שניתנה לאחר מתן פסק הדין הנבלעת בו הכלל הוא כי השגה עליה תהיה בדרך בה משיגים על פסק הדין (ראו: בש"א 2832/90 לוי נ' לוי, פ"ד מד(4) 212, 216 (1990); רע"א 4024/06 קינן נ' הירשבוך (לא פורסם, 28.1.2007), בפסקה ח(2) (להלן: עניין קינן); עוד ראו: רע"פ 6016/06 קובן נ' מדינת ישראל מע"מ תל-אביב (לא פורסם, 17.7.2007), בפסקה 7). ככל שיש זכות ערעור על פסק הדין, יש גם זכות ערעור על ההחלטה. ככל שהערעור על פסק הדין מותנה בקבלת רשות, כך יהיה הדבר ביחס להחלטה הנבלעת. במקרים בהם רשות הערעור מופנית אך כנגד ההחלטה המאוחרת לפסק הדין והנבלעת בו, הצו אינו שולל את האפשרות כי תינתן רשות ערעור. הדבר עולה מהוראות סעיף 2 לצו ומתחייב מתכליתו. קביעה כי הוראת סעיף 1(8) לצו מונעת אפשרות להשיג על החלטה שניתנה לאחר מתן פסק הדין ונבלעת בו באותם המקרים בהם נדרשת רשות לערער על פסק הדין - הייתה פוגעת בזכותו המהותית של זה המבקש להשיג על ההחלטה ליומו בבית המשפט ועל כן הייתה עומדת בניגוד לתכלית הצו ולהוראה המפורשת שבסעיף 2 לצו.

14. ככל שהדברים נוגעים להחלטות הנמנות בסעיף 1 לצו הניתנות במסגרת הליכים לפי חוק הבוררות, ההסדר הקבוע בצו, השומר על זכותו של בעל דין לערער על החלטות ביניים שונות בגדר הערעור על פסק הדין המסיים את ההליך, ותכליתו של הסדר זה - ייעול ההליך המשפטי - מובילים לכלל מסקנה כי לגבי החלטות אלה לא תינתן רשות ערעור כל עוד ההליך לא הסתיים. ואולם, עם סיום ההליך, יכול בעל דין להשיג על כל החלטת ביניים שניתנה במסגרת ההליך, בין אם הוא משיג על ההחלטה המסיימת את ההליך ובין אם לאו, וזאת באמצעות הגשת בקשת רשות ערעור בהתאם להוראות סעיף 38 לחוק הבוררות.

15. באשר להחלטה שלפני, מדובר בהחלטה שתיקנה את פסק הדין שסיים את ההליך בו נקטה המבקשת. מאחר שבגדר ההחלטה המתקנת התקבלה בקשה לתיקון פסק הדין - ההחלטה נבלעת בפסק הדין [ראו: האסמכתאות הנזכרות בפסקה 13 לעיל וכן ראו: אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי 390 (מהדורה עשירית, 2009)]. משכך, הוראות הצו אינן שוללות מתן רשות ערעור. ההכרעה אם תינתן רשות ערעור תיעשה על פי המבחנים המקובלים הנוגעים להחלטות בענייני בוררות.

ומכאן, לבחינת ההחלטה המתקנת לגופה.

16. על אף כי מקור הסמכות למתן ההחלטה המתקנת לא נזכר בה, נקודת המוצא לבחינתה תהיה הוראת סעיף 81 לחוק בתי המשפט המסמיכה את בית המשפט לתקן טעות שנפלה בפסק דין או בהחלטה אחרת והקובעת את התנאים לכך. זו לשונו של הסעיף:

"(א) מצא בית משפט כי נפלה טעות בפסק דין או בהחלטה אחרת שנתן, רשאי הוא, תוך עשרים ואחד ימים מיום נתינתם, לתקנם בהחלטה מנומקת, ורשאי הוא לשמוע טענות בעלי הדין לענין זה; לענין זה, 'טעות' – טעות לשון, טעות בחישוב, פליטת קולמוס, השמטה מקרית, הוספת דבר באקראי וכיוצא באלה.
(ב) בהסכמת בעלי הדין רשאי בית המשפט להחליט בכל עת על כל תיקון בפסק הדין או בהחלטה אחרת שנתן.
(ג) תוקנו פסק דין או החלטה אחרת כאמור בסעיף קטן (א) יראו, לענין ערעור, את מועד החלטת התיקון כמועד מתן פסק הדין או ההחלטה האחרת.
(ד) החלטה לפי סעיף קטן (א) אינה ניתנת לערעור אלא בערעור על פסק הדין או ההחלטה האחרת."

17. במקרה שלפני ההחלטה המתקנת תיקנה את ההחלטה הדוחה את הבקשה למינוי בורר ללא הסכמת המבקשת ועל כן מדובר בתיקון לפי הוראת סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט. נוכח הוראת סעיף 81(ד) לחוק בתי המשפט, הדרך להשגה על ההחלטה המתקנת, בה התקבלה הבקשה לתיקון, תהיה בדרך בה משיגים על ההחלטה העיקרית [ראו: ע"א 7975/03 בנק הפועלים נ' לוי, פ"ד נט(4) 467, 473-474 (2005); עניין קינון, בפסקה ח(2)]. מאחר שההחלטה העיקרית היא החלטה הדוחה בקשה למינוי בורר, דרך ההשגה עליה תהיה בהתאם להוראות סעיף 38 לחוק הבוררות.

18. כידוע, מתן רשות ערעור על החלטות בענייני בוררות תינתן באותם מקרים חריגים בהם מתעוררת שאלה ציבורית או משפטית עקרונית החורגת מגדר עניינם של הצדדים או במקרים בהם נדרשת התערבות בית משפט זה מטעמים של צדק או מניעת עיוות דין [ראו למשל: רע"א 3680/00 גמליאלי נ' מגשימים כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ, פ"ד נז(6) 605, 615 (2004)]. סבורני כי מקרה זה נמנה על אותם המקרים החריגים בהם תינתן רשות ערעור וזאת מאחר שהחלטתו המתקנת של בית המשפט המחוזי ניתנה בחוסר סמכות.

איני סבור כי מקרה זה נמנה על אותם המקרים בהם יש לראות באי התייחסות בית המשפט בהחלטתו או בפסק דינו לסוגיית ההוצאות ושכר טרחת עורכי דין כ"השמטה מקרית" כאמור בסעיף 81(א) לחוק בתי המשפט, השמטה הניתנת לתיקון על פי סעיף זה [ראו: בר"ם 5720/05 גופר נ' הועדה המקומית לתכנון ולבניה פתח תקווה (לא פורסם, 5.8.2007)]. אכן, בית המשפט המחוזי לא התייחס בהחלטה הדוחה את הבקשה למינוי בורר לסוגיית ההוצאות ושכר טרחת עורכי דין של המשיבות, אך צוין בהחלטה במפורש כי תגובת המשיבות לא הוגשה. אי פסיקת ההוצאות ושכר הטרחה לא נעשתה איפוא בהיסח הדעת. אי פסיקת ההוצאות נעשתה נוכח קביעתו של בית המשפט המחוזי כי לא הוגשה תגובה מטעם המשיבות. משלא הוגשה תגובה, לא היה כל יסוד לחיוב המבקשת בהוצאותיהן ובשכר טרחת עורכי דין.

העובדה שהתחווה מבקשת המשיבות לתקן את ההחלטה העיקרית על דרך של חיוב המבקשת בהוצאות משפט ובשכר טרחת עורכי דין - כי הן הגישו תגובה לבקשה למתן סעדים זמניים קודם למתן החלטת בית המשפט המחוזי, אינה מאפשרת לדידי את תיקון החלטת בית המשפט המחוזי כפי שנעשה. מדובר בתיקון מהותי של קביעתו השגויה של בית המשפט המחוזי כי לא הוגשה תגובת המשיבות. קביעה זו אינה טעות סופר או פליטת קולמוס ותיקונה אינו יכול להיעשות מכוח סעיף 81(א) לחוק בית המשפט אלא על דרך של פנייה לערכאת הערעור.

19. עוד אוסיף ואציין כי אני סבור, כפי שטוענות המשיבות, שלבית המשפט המחוזי הייתה הסמכות ליתן את ההחלטה המתקנת מכוח תקנה 524 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי). אכן, מספר פעמים בעבר, קבע בית משפט זה כי ניתן לעשות שימוש בסמכות הקבועה בתקנה 524 על מנת לתקן טעות טכנית שנפלה בפסק דין או בהחלטה. אלא שהכרה זו התמצתה בתיקונים טכניים בלבד, כגון שמות של בעלי דין (ראו: רע"א 1332/98 אייבי טרנס ספנות בע"מ נ' מאירון שיפינג בע"מ, פ"ד נב(3) 476 (1998) וכן ראו: רע"א 847/93 הסתדרות המזרחי בארץ ישראל נ' מינהל מקרקעי ישראל (לא פורסם, 15.5.1993); רע"א 256/06 טובים נ' החברה הכלכלית לפיתוח יואב בע"מ (לא פורסם, 26.4.2006); יואל זוסמן סדרי הדין האזרחי, 361-362 (מהדורה שביעית, 1995)). במקרה זה מדובר בתיקון מהותי ודי בכך כדי לדחות את טענת המשיבות. אף אם היה מדובר בתיקון שאינו מהותי אלא בתיקון של השמטה מקרית, אני סבור כי יש לפרש את תקנה 524 לתקנות סדר הדין האזרחי כמאפשרת תיקון של החלטה או פסק דין ב"מסלול מקביל" למסלול שהתווה המחוקק בסעיף 81 לחוק בתי המשפט. לא רק שהדבר עומד בניגוד לעקרון גמר המלאכה אלא שהדבר ירוקן מתוכן את ההסדר הקבוע בסעיף 81 לחוק בתי המשפט, הסדר שיש להוסיף ולציין כי הוא מעוגן בדבר חקיקה ראשית ולא בחקיקת משנה, כתקנה 524.

20. אשר על כן, אני מקבל את הערעור ומורה על ביטול החלטתו המתקנת של בית המשפט המחוזי.

לאחר שנתתי דעתי להוצאות שבהן חויבה המבקשת במסגרת הליכי ביניים בהם נקטה במסגרת בקשת רשות ערעור זו וכן נוכח העובדה שאין מחלוקת בין הצדדים כי תגובת המשיבות הוגשה קודם למתן החלטות בית המשפט המחוזי, אני מחייב את המשיבות בתשלום הוצאות המבקשת בסך של 3,500 ש"ח.

ניתן היום, כ"ט בתמוז התשע"א (31.7.2011).

ש ו פ ט